

Západočeská univerzita v Plzni

Fakulta filozofická

Bakalářská práce

**Integrační procesy ve Střední Americe a Karibiku
– analýza činnosti a perspektivy spolupráce**

Aneta Bartáková

Plzeň 2017

Západočeská univerzita v Plzni

Fakulta filozofická

Katedra politologie a mezinárodních vztahů

Studijní program Mezinárodní teritoriální studia

Studijní obor Mezinárodní vztahy – britská a americká studia

Bakalářská práce

**Integrační procesy ve Střední Americe a Karibiku
– analýza činnosti a perspektivy spolupráce**

Aneta Bartáková

Vedoucí práce:

PhDr. Linda Piknerová, Ph.D.

Katedra politologie a mezinárodních vztahů

Fakulta filozofická Západočeské univerzity v Plzni

Plzeň 2017

Prohlašuji, že jsem práci zpracovala samostatně a použila jen uvedených pramenů a literatury.

Plzeň, duben 2017

.....

Poděkování

Chtěla bych poděkovat PhDr. Lindě Piknerové, Ph.D. za odborné vedení mé bakalářské práce, za užitečné rady a za čas, který mi v posledních měsících věnovala.

Obsah

Seznam zkratek

Úvod.....	1
1 Regionalismus jako teoretický koncept.....	4
1.1 Region, regionalizace a regionalismus	4
1.2 Podstata a vývoj regionalismu	8
1.3 „Starý“ vs. „nový“ regionalismus	11
2 Integrační procesy ve Střední Americe a Karibiku.....	17
2.1 Vlna integrace v 60. – 70. letech	17
2.1.1 Středoamerický společný trh (MCCA)	18
2.1.2 Karibské společenství (CARICOM).....	21
2.2 Vlna integrace v 90. letech.....	25
2.2.1 Středoamerický integrační systém (SICA).....	25
2.2.2 Sdružení karibských států (ACS - AEC).....	29
3 Komparace jednotlivých vln integrace.....	34
4 Perspektivy budoucí spolupráce	38
Závěr.....	40
Seznam použitých zdrojů	46
Abstract	51

Seznam zkratek

ACS – AEC	Sdružení karibských států (Association of Caribbean States - Asociación de Estados del Caribe)
CARICOM	Karibské společenství (Caribbean Community)
CARIFTA	Karibské sdružení volného obchodu (Caribbean Free Trade Association)
CEPAL	Hospodářská komise pro Latinskou Ameriku a Karibik (Comisión Económica para América Latina y el Caribe)
CSME	Jednotný trh a hospodářství CARICOM (CARICOM Single Market and Economy)
EHS	Evropské hospodářské společenství
EIPA	Evropský institut státní správy (European Institute of Public Administration)
MCCA	Středoamerický společný trh (Mercado Común Centroamericano)
MERCOSUR	Společný trh Jihu (Mercado Común del Sur)
OAS	Organizace amerických států (Organization of American States)
OSN	Organizace spojených národů
SELA	Hospodářský systém Latinské Ameriky a Karibiku (Sistema Económico Latinoamericano y del Caribe)
SICA	Středoamerický integrační systém (Sistema de la Integración Centroamericana)

WTO

Světová obchodní organizace
(World Trade Organization)

Úvod

Tématem mojí bakalářské práce jsou integrační procesy zemí Střední Ameriky a Karibiku. Hlavní důvod, proč jsem si dané téma zvolila, je ten, že většina teoretiků integračních studií se věnuje zejména procesu integrace v Evropě, který je značně upřednostňován, a tudíž se ostatním regionálním procesům, jako je např. i ten ve Střední Americe a Karibiku, nedostává dle mého názoru dostatečné pozornosti. Další důvod volby tohoto tématu je ten, že díky stále se prohlubujícímu procesu globalizace dochází v dnešní době ke stále větší interdependenci mezi jednotlivými státy a zakládání velkého počtu regionálních uskupení. Proto se domnívám, že je téma integrace aktuální víc než kdy dřív a bezesporu patří k jednomu ze znaků soudobého mezinárodního systému.

Oblast Střední Ameriky a Karibiku zajisté není žádnou výjimkou. V této oblasti se proces integrace začal nejslibněji rozvíjet v 60. letech 20. století. Toto období spojujeme především se snahou o vytvoření jednotného trhu zemí Střední Ameriky. Podobné snahy se rozvíjely i v Karibiku, ale až o několik let později. Během druhé poloviny 70. let byl ale tento proces značně utlumen a to zejména v souvislosti s probíhajícími občanskými válkami v regionu a tehdejšími ropnými šoky. Integrační proces se podařilo obnovit až během 90. let, kdy došlo k výraznému posunu od integrace ekonomické, která do té doby dominovala, k integraci politicko-bezpečnostní, kdy se hlavním pilířem probíhajícího procesu stalo kladení důrazu na mír a celkovou stabilitu regionu.

Cílem této bakalářské práce bude podat co nejkomplexnější obraz vývoje integračního procesu ve Střední Americe a Karibiku od 60. let 20. století až po současnost. Dílčím cílem práce bude zmapovat podobnosti a rozdíly jednotlivých vln integrace, a to v 60. a 90. letech, potažmo v současnosti. K tomu mi budou sloužit následující výzkumné otázky:

Jaké byly příčiny posunu od integrace ekonomické k integraci politicko-bezpečnostní? V jakých oblastech členské státy (v konkrétních vlnách procesu integrace) nejčastěji prohlubují vzájemnou spolupráci?

Tato bakalářská práce se bude skládat ze dvou hlavních částí. První část - teoretická, bude pojednávat o teorii tzv. regionalismu. Pojem regionalismus se fakticky objevil právě v 60. letech 20. století a to v souvislosti s politickým a ekonomickým sbližováním zemí, které vyústilo až v propojení či sjednocení dříve samostatných ekonomik. Tento teoretický koncept bude v úvodu sloužit jako rámeček celé práce. Teorii regionalismu jsem zvolila zejména proto, že vzniká právě v době, kdy došlo k největšímu rozvoji integrace ve Střední Americe a Karibiku, a tak přesně odpovídá mnou zvolenému výzkumnému období. Teorie je schopna vysvětlit a zdůvodnit příčiny posunu integrace právě skrz její vývojové etapy, a tím mi dokáže pomoci se zodpovězením jedné z mnou zvolených výzkumných otázek.

Druhá část práce bude analytická. V první kapitole této části hodlám zmapovat vývoj samotného integračního procesu ve Střední Americe a Karibiku od 60. let 20. století až po současnost. Časové období je vymezeno takto zejména proto, že v 60. letech došlo ke vzniku Středoamerického společného trhu (MCCA), což de facto znamenalo nastartování procesu ekonomické integrace v regionu Střední Ameriky. Výběr jednotlivých uskupení, kterým se hodlám v této části práce věnovat, je limitován značnou rozsáhlostí tématu. Z tohoto důvodu jsem se rozhodla, že tuto část rozdělím na několik menších podkapitol, které budou reflektovat jednotlivé integrační osy, jež můžeme v regionu vyzorovat. Jedná se o tyto osy: středoamerická ekonomická integrace, karibská ekonomická integrace, středoamerická politicko-bezpečnostní integrace a karibská politicko-bezpečnostní integrace. Hodlám se tedy věnovat především těmto organizacím: Středoamerický společný trh

(MCCA), Karibské společenství (CARICOM), Středoamerický integrační systém (SICA) a Sdružení karibských států (ACS-AEC).

V další kapitole hodlám představit hlavní podobnosti a rozdíly mezi jednotlivými vlnami integrace, které regionem Střední Ameriky a Karibiku prošly. Vše za pomoci teorie regionalismu, kterou představím v první části svojí bakalářské práce. Zvolila jsem si následující komparační kritéria: hloubka regionalismu, forma regionalismu, počet účastníků a hlavní cíle. V závěrečné kapitole textu představím svůj pohled na perspektivy možné užší budoucí spolupráce vycházející z kontextu sepsaného textu.

Střední Amerika a Karibik je region, kde je bezesporu nejrozšířenějším jazykem španělština. Z tohoto faktu také pramení rizika této práce. Jazyková bariéra mi nedovoluje využívat zdrojů psaných ve španělštině, a tak se budu muset spoléhat pouze na ty texty, které byly přeloženy do angličtiny, z čehož plyne určitá omezenost zdrojů. V česky psané odborné literatuře se tomuto tématu také nevěnuje příliš autorů, proto primárními zdroji, ze kterých budu vycházet, budou zahraniční knihy, články ze zahraničních odborných časopisů a také informace uvedené na oficiálních stránkách jednotlivých organizací.

1 Regionalismus jako teoretický koncept

Jak již bylo řečeno v úvodu, jako teoretický rámec mé práce využiji teorii regionalismu. Tato teorie vychází jak z ekonomických, tak i politických aspektů a snaží se tak podat podrobný obraz toho, jaké jsou příčiny nebo cíle celého procesu integrace mezi jednotlivými aktéry. V této kapitole se proto budu věnovat teorii regionalismu, od představení základních pojmů, přes vývoj teorie v průběhu historie, až po srovnání „starého“ a „nového“ regionalismu, které mi pomůže objasnit posun v oblasti charakteru regionalismu jako takového.

1.1 Region, regionalizace a regionalismus

Definovat pojem region je poměrně komplikované, nicméně v současné době rozlišujeme tři nejrozšířenější definice. Zaprvé můžeme region chápat jako sub-státní oblast. V rámci států nalezneme několik regionů odlišujících se jak kulturním či historickým dědictvím, jazykem apod. Toto chápání tedy primárně spojujeme s obory jako geografie, historie či sociologie. Zadruhé se dá region chápat jako nadnárodní skupina států, které spojuje určitá geografická blízkost. Příkladem mohou být regiony jako Pobaltí, či Střední Evropa. Poslední možnost, jak chápat region, je z hlediska širší funkčnosti, zejména té politické, ekonomické či kulturní (Keating 2011: 4). Tyto regiony jsou vnímány jako účelově vytvořené uskupení dvou a více států či sub-státních oblastí, které spojuje určitý zájem. Toto chápání je v rámci dnešního studia regionalismu dominantní. Teoretici integračních studií vycházejí dnes primárně z této definice, protože tento přístup nesevazuje předmět jejich výzkumu pouze s jednou konkrétní geografickou oblastí, ale umožňuje jim věnovat se i preferenčním dohodám napříč mezinárodním systémem (Keating 2011: 4-5). Region tedy v dnešní době představuje poměrně sociálně konstruovaný pojem, který každý teoretik chápe jinak (Söderbaum 2009: 479). Do budoucna se dá předpokládat, že struktura mezinárodního systému nebude definována regiony geopolitickými, ale především

záměrně vytvořenými regiony těch nejrůznějších funkcí (Taqwadin nedatováno). Tento radikální posun v rámci interpretace regionu zapříčinil rovněž v posledních dekádách obrovský nárůst zájmu o regionalismus jako takový (Keating 2011: 4).

Další pojmy, které je potřeba objasnit, jsou regionalizace a regionalismus. Jedná se o pojmy, které musíme rozlišovat. Pod pojmem regionalizace rozumíme proces blízké nadnárodní spolupráce mezi jednotlivými zeměmi, která ale není nikterak politicky řízena. Proces regionalizace tedy plyne přímo, bez jakékoli vazby na politická rozhodnutí. Regionalismus je oproti tomu snaha řídit proces regionalizace prostřednictvím politických nařízení (Taqwadin nedatováno). Regionalismus je velice široký pojem, který zastřešuje více než jen regionální integrace států do jednoho celku. Zahrnuje rovněž ekonomické, politické, sociální a kulturní prvky, a proto ho můžeme chápat spíše jako souhrn všech politik v těchto oblastech (Waisová 2002: 217). Termín regionální integrace odkazuje na proces, jehož výsledkem je sloučení dříve autonomních jednotek do jedné. Rozlišujeme několik typů integrace, které odpovídají jednotlivým sektorům, přičemž bezpochyby nejdůležitějšími typy jsou integrace politická a integrace ekonomická (Söderbaum 2009: 479). Pojem regionální integrace je tedy jakýmsi dílčím prvkem pojmu regionalismus.

Pro mou práci je stěžejní tzv. integrace ekonomická. Toto je důvod, proč považuji za nezbytné objasnit některé pojmy, které s ní přímo souvisí. Jelikož z hlediska časové chronologie rozlišujeme několik typů, budu se v následujících odstavcích věnovat právě vysvětlení jednotlivých forem integrace v průběhu času. Je důležité zmínit, že jednotlivé formy bychom měli chápat jako vývojová stádia. Každý vyšší typ totiž zahrnuje charakteristiky typu nižšího, ale samozřejmě ho obohacuje o nějaké další prvky (Marinov 2015: 24). Proto by se proces regionální ekonomické

integrace dal chápat jako jakási cesta, jež má jediný cíl, tj. dosáhnout nejvyšší formy integrace – politické unie.

Prvním stupněm institucionalizované formy integrace je zóna volného obchodu. Každá nově vzniklá zóna volného obchodu je povinna se registrovat u Světové obchodní organizace (WTO). Až poté může v rámci zóny dojít k odstranění těch nejzásadnějších překážek obchodu, což jsou zejména cla a kvóty. Členské státy si tedy neukládají žádné obchodní bariéry v rámci obchodu mezi sebou, proto se tento typ integrace často označuje jako tzv. integrace obchodní (Marinov 2015: 26). Je důležité zmínit, že v oblasti obchodního jednání se třetí stranou nejsou členské státy nijak omezeny, a mohou tak konat zcela autonomně. Dohoda o volném obchodu může být v některých případech omezena pouze na jednotlivé sektory, čímž si zachová vysokou úroveň kontroly na národní úrovni (Mirus — Rylska nedatováno: 3). V posledních letech definujeme tzv. komplexní zónu volného obchodu, což je jakási odnož výše zmíněné zóny volného obchodu. Vychází tak z tohoto ideálu, ale připojuje k sobě prvky společného trhu (Kunešová – Cihelková a kol. 2006: 105).

Další fází integrace je celní unie. Vyznačuje se zejména tím, že členské země v oblasti obchodní politiky vůči ostatním státům vystupují jednotně, tj. přijaly společný celní sazebník (Kratochvíl – Waisová 2009: 63), shodly se na dovozních a vývozních kvótách nebo na přerozdělení příjmů z cel vybíraných při dovozu z nečlenských států (Mirus — Rylska nedatováno: 3). Neznamená to však, že clo uvalené na veškeré dovážené zboží je jednotné, pouze je společné pro všechny členy unie (Marinov 2015: 26). Pokud je tedy nějaká komodita dovážena ze států mimo unii, je proclena pouze jednou, a to při jejím vstupu území unie. V rámci celní unie pak dochází k volnému pohybu zboží (Kunešová – Cihelková a kol. 2006: 105).

Společný trh je třetí formou institucionalizované ekonomické integrace. Plynule navazuje na systém celní unie. Jeho výsledkem je, po odbourání všech viditelných i neviditelných překážek obchodu (Marinov 2015: 26), volný pohyb nejen zboží, ale i kapitálu, služeb a osob (Kratochvíl – Waisová 2009: 64). Efektivního fungování je dosaženo až v souvislosti se vznikem společných institucí, které se snaží o sjednocení a koordinaci měnových a daňových politik členských zemí (Kunešová – Cihelková a kol. 2006: 105-106).

Následným typem je měnová unie. Jedná se v podstatě o úspěšný společný trh, který je rozšířen o dohodu v oblasti měnové politiky. Výsledkem dohody může být buď sjednaný fixní kurz mezi členskými zeměmi, anebo společná měna. I když se jedná o vyšší formu regionální integrace než u předchozích typů, její vznik není podmíněn registrací u WTO (Kunešová – Cihelková a kol. 2006: 106).

Hospodářská unie, jakožto další typ ekonomické integrace, představuje ještě větší míru institucionalizace. Navazuje totiž na předchozí typ integrace, který ale obohacuje o zásadní prvek. K vytvoření hospodářské unie totiž dojde až tehdy, jakmile jsou sjednoceny monetární a fiskální politiky členských států. Podmínkou pro vznik je zejména vysoce homogenní hospodářská politika uvnitř unie. V hospodářské unii je národní obchodní právo nahrazeno nadnárodním, které je vynucováno nadnárodním správním soudem (Mirus — Rylska nedatováno: 4).

Nejvyšším stupněm integrace je politická unie. Takto daleko ještě žádný integrační projekt nedošel, i když je všeobecně známo, že právě Evropská unie usiluje o to, aby se stala skutečnou politickou unií, vyznačující se zejména společnou zahraniční politikou či společným občanstvím (Marinov 2015: 27). Dále tento model zahrnuje jak sjednocení hospodářských politik uvnitř unie, tak i sjednocení politicko-sociálního prostředí. Dochází tak ke stavu, kdy členské státy ztrácí svou

suverenitu. Společné orgány zajišťují suverenitu unie jako celku (Kunešová – Cihelková a kol. 2006: 106-107).

1.2 Podstata a vývoj regionalismu

Současná světová ekonomika je v zásadě formována třemi procesy, které společně výrazně přispívají k otevírání světového trhu. Jedná se o globalizaci, multilateralismus a regionální integraci. Globalizace, jakožto hlavní příčina ekonomické liberalizace, vede k propojování světové ekonomiky v důsledku prohlubování vazeb a budování větší závislosti mezi jednotlivými aktéry mezinárodního systému. Multilateralismus je nejefektivnější forma odbourávání bariér mezinárodního obchodu. Právě velký počet aktérů a jejich zjevná heterogenita ale zapříčiňují pomalý průběh procesu. Řešením tohoto problému je právě třetí proces formující dnešní globální trh. Regionalismus představuje jakýsi politický projekt státních i nestátních aktérů, jehož výsledkem je strategie spolupráce v určitém regionu (Söderbaum 2009: 479). Globalizace ovlivňuje podobu regionalismu i multilateralismu, stejně tak jako tyto procesy ovlivňují její podobu (Kunešová – Cihelková a kol. 2006: 103). Jedná se o komplexně vzájemný vztah.

Právě výše zmíněný pojem regionalismus je stěžejním prvkem teoretické části předkládané práce. To je důvod, proč v následujících odstavcích představím průběh vývoje samotného pojmu, a to na pozadí jeho tří vývojových etap. Pojem regionalismus fakticky vznikl až v 60. letech 20. století, nicméně neznamená to, že by do té doby žádné regionální integrační procesy neexistovaly. Již ve 30. a 40. letech docházelo v souvislosti s odstraňováním diskriminačních překážek obchodu mezi dvěma či více státy k rozvoji procesů už tehdy označovaných jako regionální integrace (Cihelková a kol. 2007: 1). Do této doby proto datujeme vznik první etapy regionalismu. Jedná se o tzv. zlovolný regionalismus (*malevolent regionalism*), který spojujeme primárně s geopolitickou snahou o rozšíření území. Právě mocenské plány

jednotlivých zemí byly základem pro formu i postup regionální integrace (Cihelková a kol. 2007: 16). Jelikož první světová válka znamenala definitivní konec Velké Británie jako světové velmoci, rozhodly se některé státy, zejména Německo, nebo Japonsko, že se pokusí využít této situace, a to s cílem vytvořit alespoň regionální hegemonii, což ve svém důsledku povede k upevnění jejich postavení v mezinárodním systému. Mnohostranné vztahy mezi jednotlivými státy světa tak byly nahrazeny vznikem regionálních hegemonií, kterým do velké míry přisuzujeme vypuknutí druhé světové války (Telò 2014: 20-21). Jako praktický příklad můžeme uvést snahu Německa o vytvoření celní unie s Rakouskem roku 1931. K vytvoření unie ale nakonec nedošlo (Cabada 2002: 75). Stejně tomu bylo u většiny ostatních projektů. Můžeme tedy říci, že velká část dohod uzavřených právě v této etapě neměla v důsledku vypuknutí druhé světové války dlouhého trvání, anebo nebyla uskutečněna vůbec.

Druhou etapu regionalismu spojujeme s obdobím 50. až 80. let 20. století. Označujeme ji jako tzv. regionalismus hegemonický (*hegemonic regionalism*). Tato etapa se vyznačuje především stabilitou mezinárodního systému v důsledku hegemonického postavení Spojených států amerických. Toto postavení umožnilo USA vyvážet do světa jejich ideje, názory i model společnosti, a tak jejich vize založená na multilateralismu ovlivnila jak formu, tak i průběh celé etapy (Telò 2014: 21). Etapa nadále odrážela bipolární charakter mezinárodního systému. V důsledku existence dvou bloků soupeřících o moc vznikalo velké množství obchodních smluv napříč systémem, jejichž prostřednictvím si oba bloky snažily zajistit co možná největší počet spojenců. Dalším rysem, kterým se tato etapa vyznačuje, je snaha o prohloubení hospodářské spolupráce (Řehák 2009: 8). Příkladem může být projekt evropské integrace, který spadá právě do této etapy, a byl iniciován primárně z důvodu hospodářské integrace mezi členskými státy. Úspěch tohoto procesu inspiroval i mnohé jiné regiony k vytvoření preferenčních obchodních dohod. Většina z nich ale v důsledku odlišných podmínek

a zcela rozdílného vývoje nebyla schopna evropskému modelu ani v nejmenším konkurovat. Můžeme tedy říci, že převážná část integračních snah mimo evropský kontinent nebyla příliš úspěšná. Hlavním cílem celé této etapy tedy byla ekonomická integrace, tj. prohlubování spolupráce na základě regionálních dohod a odstraňování obchodních bariér (Cihelková a kol. 2007: 16-17). Z hlediska formy integrace vznikaly převážně celní unie (Cihelková a kol. 2007: 22).

Třetí etapa regionalismu, tzv. post-hegemonický regionalismus (*post-hegemonic regionalism*), se zcela odlišuje od těch předchozích (Cihelková a kol. 2007: 16). Události, které nastaly v 70. letech, jako např. rozpad brettonwoodského systému či ropné šoky, předznamenaly velké změny z hlediska klíčového postavení USA ve světě. Spojené státy americké nadále nebyly schopny zastávat roli světového hegemonu (Telò 2014: 21-22). Vše pokračovalo i v 80. letech 20. století, kdy s rozpadem bipolárního uspořádání, došlo k naprosté transformaci mezinárodního systému. Tyto změny ve svém důsledku způsobily nárůst mezinárodní konkurence, tím pádem i větší liberalizaci ekonomických vztahů mezi jednotlivými státy, a to zejména ve snaze zajistit si co možná nejlepší postavení v regionu, ale i v mezinárodním systému (Cihelková a kol. 2007: 18). Proto tedy můžeme 80. léta považovat za zcela zlomový mezník v oblasti vývoje teorie regionalismu.

Z hlediska formy integrace došlo ke vzniku zvláštního typu zóny volného obchodu, tzv. komplexní regionální dohody. S jejím vznikem došlo ke snížení hloubky regionalismu, pokud se řídíme chronologickým vývojem institucionalizovaných forem integračních uskupení, který jsem zmínila výše. Na druhou stranu komplexní regionální dohody se věnují velice širokému spektru témat. Od liberalizace ekonomik, služeb, pracovní síly či investic, až po liberalizaci v oblasti politického či sociálního sektoru, což znamená, že proces integrace se v jistém slova

smyslu i nadále prohlubuje (Řehák 2009: 9). Dominantními formami integrace v této etapě jsou tedy zejména zóny volného obchodu ve všech svých podobách (Cihelková a kol. 2007: 21-22). Jak už jsem zmínila výše, počet celních unií, které dominovaly do té doby, se rapidně snížil.

1.3 „Starý“ vs. „nový“ regionalismus

Poté co se projekt evropské integrace v 80. letech ukázal jako velice úspěšný, vzrostla popularita regionalismu ve světě. Regionalismus se stal inspirací i pro mnohé jiné regiony napříč mezinárodním systémem. Čím dál tím více autorů ze všech koutů světa se začalo zajímat o tuto problematiku a analýzu regionalismu považovali za předpoklad pro pochopení zákonitostí mezinárodního systému (Waisová 2002: 215). Tak není divu, že počátkem 90. let došlo k zásadnímu posunu v oblasti terminologie. Konkrétně v roce 1993 přišel J. Bhagwati se zcela novým označením pro výše zmíněné etapy. První dvě etapy začal označovat jako regionalismus „starý“. Poslední třetí etapu, právě proto, že se tak moc odlišuje od těch dvou předchozích, označil jako regionalismus „nový“ (Cihelková a kol. 2007: 17). Toto označení se ujalo a dnes hraje zcela dominantní roli, a proto považují za nezbytné objasnit některé ze základních charakteristik jednotlivých pojmů. Následně se v další části této podkapitoly budu věnovat některým z hlavních faktorů, které umožnily nástup nové vlny regionalismu.

„Starý regionalismus“ formoval primárně procesy týkající se hospodářské spolupráce mezi zúčastněnými státy. Hlavními aktéry „starého“ regionalismu byly státy, a jednalo se tak o proces tvořen „shora“ (Kratochvíl – Waisová 2009: 58). Dalším z charakteristických prvků je jistá stálost či neměnnost procesu, a to zejména z důvodu, že v této době byl regionalismus formován bipolárním mezinárodním systémem, jenž se vyznačuje určitou stabilitou. Hlavním cílem „starého“ regionalismu bylo tedy pouze odbourání obchodních bariér ve snaze prohloubit mezinárodní

obchod (Hosny 2013: 139). Mezinárodní spolupráce nesměřovala žádným jiným směrem.

Regionalismem „novým“ označujeme proces, který není omezen jen na státy, ale zohledňuje i jiné aktéry, jako jsou např. nevládní organizace či firmy (Kratochvíl – Waisová 2009: 71), a tak se jedná o proces, který je tvořen primárně ze „zdola“. Oproti „starému“ regionalismu je chápán jako proces značně otevřený a tím pádem i více kompatibilní s dnešním mezinárodním systémem, který vychází z konceptu vzájemné závislosti (Taqwadin nedatováno). „Nový“ regionalismus je rovněž úzce spjat s posouváním hranic politiky. Díky procesu globalizace došlo k zintenzivnění komunikace ve všech oblastech. Povaha politiky se čím dál tím více blíží charakteru globální, a zahrnuje tak téměř všechny státy světa, ale i mnohé jiné nestátní aktéry, které zapříčiňují jistou mnohorozměrnost současného regionalismu. Tato pluralita vytváří stále nové výzvy (Söderbaum 2009: 477). Integrační uskupení vznikající v době tzv. „nového“ regionalismu tedy odrážejí charakter současného mezinárodního systému, kdy hrají významnou roli i nestátní aktéři, a proto se jejich forma i účel, za kterým vznikly, poněkud liší od vlny předchozí. Hlavním cílem integrace už není odbourávání bariér v rámci usnadnění ekonomické spolupráce, ale čím dál tím významnější začíná být i politická rovina integračního procesu (Hosny 2013: 139).

O tom svědčí i to, že v souvislosti s transformací charakteru regionalismu na přelomu 80. a 90. let, kdy procházel mezinárodní systém četnými změnami, se na scénu dostala i nová témata, a tak došlo k posunu integrace z dříve dominantního ekonomického sektoru i do sektorů jiných – především toho politického. Politický prvek se tak v této době stal nedílnou součástí procesu regionalismu. V souvislosti s tím začal být prosazován nový přístup a to, že politický a ekonomický prvek integrace nesmí být nadále oddělován. Političtí představitelé jsou přece jenom ti, kteří nakonec podepisují dohody o ekonomické integraci, a tak je

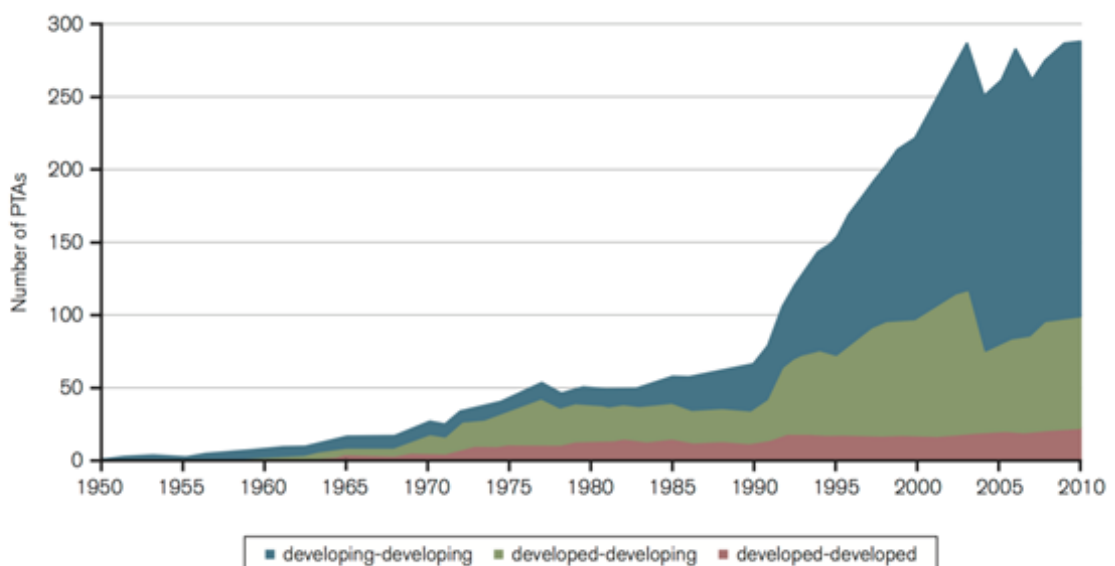
nezbytné zkoumat i jejich politické motivy (Hosny 2013: 146). Je zajímavé, že podle Hosnyho je většina hospodářských integračních uskupení vytvořena primárně z politické snahy zajistit státu bezpečnost, nikoliv ve snaze prohloubit ekonomickou spolupráci s ostatními zeměmi. Příčinou úspěchu celého procesu hospodářské integrace je ale soulad politických a ekonomických koncepcí (Hosny 2013: 152-153). Je ale nepopiratelným faktem, že nedostatečná politická podpora bývá často hlavní příčinou neúspěchu integračních projektů. Problémy dále způsobují jak odlišné ideologie či náboženství, tak i rozdílná ekonomická vyspělost, anebo neshoda nad rozložením zisků pramenících ze vzniku integračního uskupení (Hosny 2013: 147-148).

Rovněž je třeba zmínit, že existuje rozdíl ve vztahu mezi politickou a ekonomickou integrací mezi státy z rozvinutého a rozvojového světa. V případě rozvinutého světa ekonomická integrace předchází integraci v politickém sektoru. Opakem je situace v rozvojových zemích, kde je ekonomická integrace často odvozena od politických koncepcí a z politického úsilí (Hosny 2013: 153). Jak už jsem ale zmínila výše, pro úspěšné dokončení integračního projektu je třeba shoda v obou těchto oblastech.

Existuje několik vzájemně se ovlivňujících faktorů, které umožnily nástup „nového“ regionalismu. Můžeme je rozdělit do dvou kategorií – domácích a systémových. Telò ve své knize (2014: 23) zmiňuje, že role domácích faktorů na formování „nového“ regionalismu se neustále zvyšuje. Čím dál tím větší podíl na rozhodování státu v ekonomických otázkách má podnikatelská sféra. Soukromý zájem podnikatelů vede ke snaze prosadit vlastní výrobky na cizím trhu za co možná nejlepších obchodních podmínek. Regionální integrace toto velice usnadňuje. Dalším z domácích faktorů je snaha malých států vyrovnat se regionální konkurenci. Integrace malých států v jeden celek značně vylepšuje jejich postavení v rámci regionu (Telò 2014: 23).

Hlavní systémovou příčinou je globalizace. Po rozpadu bipolárního uspořádání už nic nebránilo tomu, aby mohlo dojít ke vzniku celosvětového trhu. Vznik globálního trhu tedy zapříčinil nárůst počtu preferenčních obchodních dohod, a to zejména ve snaze udržet ekonomiky jednotlivých států dostatečně konkurenceschopné (Cihelková a kol. 2007: 18). Do procesu integrace tak začalo být zapojeno mnohem více aktérů mezinárodního systému, než tomu bylo do té doby. Počet obchodních dohod, které byly registrovány na půdě WTO, masivně rostl. Toto ostatně dokládá příloha č. 1 – viz níže.

Graf 1: Vývoj počtu uzavřených preferenčních obchodních dohod mezi jednotlivými skupinami států (1950 – 2010)

Zdroj: WTO

(https://www.wto.org/english/res_e/reser_e/wtr11_brochure_e.pdf)

Z grafu vyplývá, že naprostá většina dohod uzavřených od 90. let 20. století byla podepsána mezi rozvojovými státy. Právě tyto preferenční dohody zajistily výše zmíněný strmý nárůst. Ten byl podle mého názoru zapříčiněn zejména snahou rozvojových zemí o prohloubení ekonomických vazeb napříč systémem, a tím zvýšení jejich ekonomické konkurenceschopnosti. Vývoj dohod ve skupině rozvinuté - rozvojové

státy zaznamenal v 90. letech určitý nárůst, ale ne tak významný jako v případě předchozí skupiny. Dále graf dokládá, že počet uzavřených dohod mezi rozvinutými státy se vyvíjí poměrně rovnoměrně. V této skupině je nejméně znatelný nárůst v počtu uzavřených preferenčních dohod.

Pokud se podíváme na témata, kterým se dané dohody věnují, oproti předchozí etapě, kdy dohody vznikaly především z ekonomických důvodů, nastala určitá změna. Dohody nově obsahují i prvky kulturní, politické, bezpečnostní či právní spolupráce (Cihelková a kol. 2007: 20-21). Témata, kterým se dohody věnují, se tak dynamicky vyvíjí právě v souvislosti s rychle se měnícím charakterem mezinárodního systému. Je důležité zmínit, že pokud vznikaly dohody pouze z ekonomických důvodů, mohly mít charakter globální. Dnes, kdy se jednotlivé preferenční obchodní dohody věnují mnohem širšímu spektru témat, je prakticky nemožné, aby měly globální charakter. Díky tomu vzniká velké množství dohod, ale pouze regionálního dosahu (Telò 2014: 24-25).

Zcela přelomové bylo i to, že preferenční obchodní dohody se už neomezovaly jen na geograficky blízké státy (Řehák 2009: 9). Právě v této chvíli došlo k naplnění definice regionu v rámci studia regionalismu, protože region zde skutečně začal být chápán jako skupina států či sub-státních oblastí s podobnými zájmy.

Dalším systémovým faktorem je bezpochyby přechod k multipolárnímu uspořádání mezinárodního systému. Konec studené války totiž zapříčinil obrat v oblasti chápání bezpečnostních hrozeb. Ty měly nově charakter spíše těch regionálních. Z toho plyne ohromný nárůst zájmu o regionalismus jako takový (Řehák 2009: 10). Státy světa se tak stále více začínají řídit principem, že čím pevnější regionální struktura, myšleno ve smyslu vzájemné závislosti, tím je těžší rozpoutání konfliktu. Trendem se v posledních dekadách stal i tzv. sub-regionalismus, neboli

existence většího počtu integračních uskupení v regionu, které se často vzájemně překrývají (Telò 2014: 29).

2 Integrační procesy ve Střední Americe a Karibiku

První větší regionální integrační snahy spadají do 60. let 20. století. Toto je důvod, proč svůj výzkum začnu právě v těchto letech. Jedná se o období, kdy měly jednotlivé integrační uskupení charakter primárně ekonomický. V 80. letech byly integrační procesy v regionu dočasně utlumeny. V důsledku ropných šoků došlo ke zvýšení cen téměř všeho zboží. Výrazně tak klesl vývoz zásadních exportních komodit pro region Střední Ameriky a Karibiku, jako jsou zemědělské a potravinářské produkty. Po prvním ropném šoku např. klesal vývoz čtvrtletně rychlostí přibližně 1 %. Dále docházelo ke zvyšování úrokové sazby a státního dluhu. Ekonomický růst byl v útlumu (World Bank 2006: 19). Dalšími důvody stagnace integračních procesů v regionu byly probíhající občanské války zejména v Guatemale a Salvadoru či stále trvající studená válka (Kouba 2009: 237). V 90. let 20. století došlo ke změně charakteru integračních projektů. Nově se na půdě jednotlivých organizací začalo řešit mnohem širší spektrum témat než jen témata ekonomická (Riggirozzi 2010: 3). Jak už jsem zmínila v předchozí části, tyto změny nastaly zejména v důsledku transformace, kterou procházel mezinárodní systém na konci 80. let. Integrační uskupení nově nabírají spíše politicko-bezpečnostní charakter.

V regionu Střední Ameriky a Karibiku existuje velké množství organizací, které se vzájemně překrývají. Toto je hlavní důvod, proč jsem byla nucena vybrat jen některá z nich. Jedná se o ta, která dle mého názoru nejlépe odrážejí jednotlivé integrační osy (ekonomická a politicko-bezpečnostní) v obou regionech.

2.1 Vlna integrace v 60. – 70. letech

Tuto první vlnu regionalismu lze chápat jako reakci na vytvoření Evropského hospodářského společenství (EHS) roku 1957. Hlavní myšlenkou celého projektu byla hospodářská integrace, která by podle

evropského vzoru zlepšila vyjednávací možnosti regionu a usnadnila by industrializaci a vzájemnou spolupráci. Právě prohloubení hospodářské spolupráce, a to zejména v oblasti obchodu, bylo hnacím motorem celého integračního procesu. V této době neměla integrace žádný politický či sociokulturní podtext (Riggirozzi 2010: 6). To je hlavní důvod, proč tuto vlnu můžeme označovat za přímo ukázkový příklad tzv. „starého“ regionalismu. Další dvě podkapitoly věnují dvěma organizacím, které svým vznikem datujeme právě do tohoto období.

2.1.1 Středoamerický společný trh (MCCA)

Kořeny vzniku této organizace sahají už do 40. let 20. století. Roku 1948 došlo ke vzniku jedné z regionálních organizací OSN - Hospodářské komise pro Latinskou Ameriku¹ (CEPAL). Hlavním cílem komise byla od počátku snaha prohloubit jak vazby mezi státy regionu, tak i vztahy mezi regionem a zbytkem světa. Na půdě Hospodářské komise OSN pro Latinskou Ameriku byla tedy od 40. let rozvíjena koncepce a strategie nové hospodářské politiky států Latinské Ameriky. Počátkem 50. let se na půdě této komise zrodila myšlenka integrované oblasti Střední Ameriky. Klíčovým předpokladem tohoto argumentu bylo, že vytvoření regionálního trhu přispěje zvýšení konkurenceschopnosti regionu, který poté nebude tak podléhat případným výkyvům na světovém trhu. Tento koncept byl během několika následujících let rozpracován. Výsledkem všech těchto jednání bylo to, že roku 1960 došlo ke vzniku prvního integračního uskupení ve Střední Americe (Irvin 1988: 10).

Zakládající smlouva organizace byla podepsána 13. 12. 1960 v nikaragujském hlavním městě Managua. Signatářskými zeměmi byly čtyři ze států Střední Ameriky. Jednalo se o republiky Guatemala, Salvador, Honduras a Nikaragua. Tato smlouva nabyla platnosti 3. 6.

¹ Roku 1948 došlo ke vzniku Hospodářské komise pouze pro Latinskou Ameriku. Až roku 1984 byla působnost komise rozšířena i o karibskou oblast. Od této doby tedy používáme název Hospodářská komise pro Latinskou Ameriku a Karibik.

1961. O rok později se připojila ještě Kostarika. Primárním cílem organizace bylo zajistit určitý stupeň politicky vyváženého regionálního hospodářského rozvoje (Wionczek 1968: 237). Proto se státy zavázaly, že do pěti let vytvoří zónu volného obchodu společně s celní unií (Kouba 2009: 234). V důsledku toho se členské země dohodly na tom, že 95 % zboží bude na jejich území zařazeno do kategorie volného obchodu. Rovněž se shodly na jednotném celním sazebníku pro zbytek světa. V následujících letech probíhala mnohá jednání ve snaze rozšířit zónu volného obchodu na co možná nejvyšší počet artiklů. Ve zbylých 5 % zboží, které nebylo zahrnuto do zóny volného obchodu, totiž stále nebyly tak zásadní komodity jako ropa nebo některé zemědělské plodiny (Wionczek 1968: 237-238).

Integrace těchto států vedla k výraznému zvýšení intra-regionálního obchodu. Ten totiž na počátku vzniku organizace, konkrétně roku 1961, činil 37 milionů dolarů. V roce 1966 už byla tato hodnota zvýšena více než čtyřikrát, tj. činila 176 milionů dolarů (Wionczek 1968: 238-239). V roce 1969 byl dokonce nárůst sedminásobný (Kouba 2009: 234). Výrazně se zvyšovala i hodnota vývozu, a to v průměru o 15 % ročně. Dále organizace přispěla zlepšení infrastruktury či telekomunikace. Region se v důsledku tohoto stal také velmi atraktivní pro zahraniční investory. V neposlední řadě došlo k vlně industrializace (Wionczek 1968: 238-239). Vzájemná provázanost států regionu rovněž přispěla ke vzniku specializovaných agentur v oblasti vzdělávání, výživy či technologií (Kouba 2009: 235). Roku 1964 byla dokonce mezi zúčastněnými státy vytvořena Středoamerická banka, která vytvořila tzv. středoamerické peso, jako hlavní prostředek směny mezi členskými státy. Středoamerické peso se tedy používalo ve většině regionálních transakcí jako prostředek směny, nicméně jako prostředek směny na světovém trhu nebylo přijato nikdy (Knes nedatováno). Region Střední Ameriky se tak v první polovině 60. let vyznačoval určitou stabilitou, kde nehrozila obchodní nerovnováha (Wionczek 1968: 238-239).

Je důležité zmínit, že už od počátku vzniku se tato organizace potýkala i s četnými problémy jak ekonomického, tak vojenského či politického charakteru. Právě původní cíle a plány organizace byly vytvořeny ve snaze řešit tyto problémy, a tím samozřejmě přispět ke zvýšení hospodářské konkurenceschopnosti. Do roku 1966 se tyto cíle dařilo poměrně dobře naplňovat. Organizace sice přispívala hospodářskému pokroku, ale ukázalo se, že za cenu vysokého zadlužení mezi zúčastněnými státy. Většina z nich tak v druhé polovině 60. let reagovala vyhlášením jednostranných ochranných opatření, která ve svém důsledku vedla k ještě větším problémům. Situace v regionu se o poznání více vyostřila v roce 1969, kdy mezi Hondurasem a Salvadorem proběhla tzv. fotbalová válka. Výsledkem tohoto konfliktu bylo to, že Honduras z organizace vystoupil. Situace mezi oběma státy byla velmi napjatá po celá 70. léta (Knes nedatováno). V této době se objevil další problém. V rámci MCCA byly totiž zvýhodňovány investice do míst s vyšší hustotou zalidnění, ale zároveň levnější pracovní silou. Ukázalo se tedy, že plánovaná industrializace zvýhodňovala chudší státy, jako jsou např. Honduras, Salvador nebo Guatemala. Proti tomuto pochopitelně vystupoval nejbohatší stát regionu – Kostarika. Ta nechtěla riskovat možné negativní dopady na svou ekonomiku, a tak v roce 1972 z organizace vystoupila. Když byla roku 1980 konečně podepsána mírová smlouva mezi Hondurasem a Salvadorem, došlo k opětovnému vstupu Hondurasu do Středoamerického společného trhu. Následně se ale objevil další problém v souvislosti s celým projektem integrace. Ukázalo se totiž, že orientace pouze na industrializaci regionu a naprosté opomenutí zemědělské politiky vede k rozpadu celého projektu integrace. Vlna industrializace nedokázala vytvářet dostatečné množství pracovních míst a nezaměstnanost tak i nadále rostla (Kouba 2009: 235-236). Poté co napjaté vztahy mezi Nikaraguou a Kostarikou vyústily v četné hraniční uzávěry, bylo téměř jasné, že ambiciózní projekt středoamerické integrace spěje ke svému konci. Tyto politické, ekonomické ale i vojenské

problémy v krátké době zastavily i to málo, čeho integrační uskupení za léta svého vzniku dokázalo (Knes nedatováno). V 80. letech tak došlo k faktickému přerušení veškerých aktivit organizace. Můžeme dokonce říci, že neúspěch tohoto projektu ještě více prohloubil nedemokratické tendence ve státech regionu. I přes všechny nezdary se ale projekt Středoamerického společného trhu stal vzorem pro mnohá jiná integrační uskupení napříč mezinárodním systémem (Kouba 2009: 237).

2.1.2 Karibské společenství (CARICOM)

Rozpad Západoindické federace roku 1962 ve svém důsledku umožnil zrození myšlenky integrované karibské oblasti. Britské kolonie, které po rozpadu federace vyhlásily nezávislost, nezanevřely na integrační snahy a rozhodly se v nich pokračovat. Proto se během následujících měsíců vůdci několika států regionu, ve snaze posílit vazby mezi ostrovy a pevninou, domluvili na setkání, kde vše zhodnotí a naplánují. Roku 1965 došlo k setkání tří zemí – Antigui a Barbudy, Barbadosu a Guyany, které se dohodly na založení zóny volného obchodu. Touhu po integraci v hospodářské oblasti projevily i další země, a tak ještě téhož roku, konkrétně 15. 12. 1965, došlo ke vzniku Karibského sdružení volného obchodu (CARIFTA). Zakládajícími členy byly: Antigua a Barbuda, Barbados, Guyana a Trinidad a Tobago. Později se připojily téměř všechny zbylé anglicky mluvící státy této oblasti. Jednalo se o tyto státy: Dominika, Grenada, Svatý Kryštof a Nevis, Svatá Lucie, Svatý Vincenc a Grenadiny, Montserrat, Jamajka a Belize. Jediným anglicky mluvícím státem, který se nestal členem, tak byly Bahamy. Už na počátku bylo rozhodnuto, že sdružení volného obchodu má být začátkem většího projektu, jehož výsledkem bude Karibský společný trh. Tento cíl byl rozvržen do několika fází, a to během následujících let. Dalším cílem mělo být dosažení životaschopného a konkurenceschopného hospodářského společenství karibských zemí (Jones 2003: 10). Tato organizace tak byla založena primárně za účelem posílit a podpořit

ekonomickou aktivitu mezi jejími členy zejména tím, že odstraní cla a kvóty na vybrané zboží vyrobené v rámci obchodního bloku. S tím souvisí i hlavní příčina neúspěchu celého projektu. Mnoho karibských ostrovů bylo silně závislých na příjmech z tarifních poplatků. Nejvyšší představitelé členských států se proto sešli, aby prodiskutovali své možnosti, a přišli s návrhem na vytvoření úplně nové organizace, založené na zcela jiných základech (Investopedia nedatováno). CARIFTA tedy nemělo dlouhého trvání, protože bylo roku 1973 nahrazeno Karibským společenstvím.

CARICOM je organizace, jejíž zakládající smlouva byla podepsána 4. 7. 1973 ve trinidadském městě Chaguaramas, a jedná se tak o jedno z nejdéle trvajících integračních uskupení mezi rozvojovými zeměmi. Platnost smlouva nabyla 1. 8. 1973. Zakládajícími členy byly: Barbados, Guyana, Jamajka a Trinidad a Tobago. O rok později se k nim připojila i skupina několika dalších karibských zemí. Jednalo se o tyto státy: Antigua a Barbuda, Belize, Dominika, Grenada, Sv. Kryštof a Nevis, Sv. Lucie, Sv. Vincenc a Grenadiny a zámořské území Velké Británie - Montserrat. V průběhu existence se k organizaci připojily ještě další země. Roku 1983 Bahamy, roku 1995 Surinam a v roce 2002 Haiti. Dnes má tedy CARICOM 15 členů.

Organizace byla zřízena jako rámec pro podporu primárně ekonomických forem spolupráce (Byron 2014: 23). Od počátku bylo hlavním cílem organizace z hlediska formy dosáhnout společného trhu. Cílem vytvoření společenství tedy bylo efektivnější využívání zdrojů a zlepšení dělby práce v rámci integrované oblasti. S tím souvisí i další cíl organizace, což je liberalizace migrace ve snaze dosáhnout plně integrovaného trhu práce, který je ostatně považován za klíčovou složku společného trhu (Fuchs – Straubhaar 2003: 1). Dalším z cílů je posilování vztahů s okolními zeměmi Karibiku prostřednictvím vydávání opatření posilujících obchod s těmito státy. Konkrétně se jednalo zejména o státy

jako Venezuela nebo Kolumbie (Jones 2003: 13). Dalším cílem organizace je dosažení životaschopného a mezinárodně konkurenceschopného a udržitelného společenství států, které přispěje zlepšení kvality života všech jeho obyvatel (Fuchs – Straubhaar 2003: 4). V průběhu 90. let se cíle organizace rozšířily i o snížení nezaměstnanosti, zvýšení produkce v rámci regionu, koordinaci zahraničních politik členských zemí nebo o zvýšení intenzity spolupráce v oblastech, jako je zdravotnictví, školství, doprava nebo telekomunikace (Jones 2003: 21-22).

V 70. a 80. letech si organizace procházela poměrně těžkým obdobím, právě v důsledku vnějších vlivů i vnitrostátních konfliktů. V této době tak nedocházelo k velkému pokroku v oblasti budování společného trhu. To je důvod, proč se členské státy roku 1989 sešly v Grand Anse. Výsledkem tohoto jednání byla dohoda na postupném vytvoření Jednotného trhu a hospodářství CARICOM (CSME), a to do roku 1993. Tohoto cíle nebylo dosaženo. Proto došlo roku 2001 k revizi smlouvy z Chaguaramas (Kouba 2009: 243-244), kde se členské státy zavázaly k tomu, že do roku 2005 mezi sebou odstraní veškeré bariéry, které brání vytvoření společného trhu (Fuchs – Straubhaar 2003: 1). Je důležité zmínit, že vznik společného trhu není spojován jen s administrativními opatřeními ekonomického rázu, jako je například odstranění celních překážek, ale zahrnuje i udělení práv a svobod. Jedná se tedy o poměrně náročný proces, a proto si členské státy stanovily tento dlouhý časový horizont pro naplnění všech potřebných předpokladů (Jones 2003: 65). Nejdéle v roce 2006 tedy mělo dojít k vytvoření společného trhu v plném slova smyslu, tj. mělo dojít k naplnění předpokladu, že pohyb osob, zboží, kapitálu i služeb bude v rámci teritoria společenství naprosto volný. Tento předpoklad byl do velké míry skutečně naplněn, protože v roce 2006 začal společný trh fungovat mezi 12 z 15 členů CARICOM. Mezi největší přednosti vzniku společného trhu patří: zvýšení obchodu, větší konkurenceschopnost zboží vyrobeného v rámci společenství, větší

příležitosti pro cestování, zlepšení některých služeb, jako je zejména telekomunikace, nebo zvýšení zaměstnanosti (Jones 2003: 20).

Projekt Jednotného trhu a hospodářství CARICOM (CSME) můžeme považovat za poměrně značný posun v oblasti regionálních snah zde v Karibiku. CARICOM vznikl roku 1973 s tím, že suverenita členských zemí nebude nijak omezena. Vytvoření CSME je ale zcela něco odlišného. Pro správné fungování bylo nevyhnutelné podniknout dalekosáhlé legislativní a institucionální změny, jejichž výsledkem bylo právě dříve tolik obávané omezení suverenity jednotlivých států. Proto je naprosto nezbytné, aby měly signatářské státy v tento proces důvěru (Jones 2003: 69).

I když se státy Karibiku vyznačují několika společnými znaky, jako je např. rozvinutý sektor služeb, a to zejména v oblasti turismu, čelí země regionu ale především mnoha problémům. Mezi nejzávažnější patří zejména velká rozmanitost v oblasti potřeb jednotlivých členů. Z hlediska importu i exportu se každá země soustředí na odlišné komodity, z čehož vyplývá určité omezení trhu. Tento druh struktury totiž omezuje potenciální zisky z další liberalizace obchodu (Fuchs – Straubhaar 2003: 9). I když došlo k odstranění velkého množství obchodních bariér, obchod uvnitř společenství zůstal ve srovnání s podobnými uskupeními velmi nízký (Fuchs – Straubhaar 2003: 15). Zajímavé je, že od roku 1999 do roku 2004 intra-regionální obchod dokonce klesl z 18 na 12 %. To mohlo být způsobeno zejména malou velikostí jednotlivých domácích trhů (Kouba 2009: 245). Od té doby se ale intra-regionální obchod podařilo navýšit. Právě heterogenita členských zemí zapříčiňuje poměrně těžké naplňování cílů organizace (Fuchs – Straubhaar 2003: 51). Zejména naplnění nejvyššího cíle organizace, tj. vytvoření společného trhu, bylo v těchto podmínkách obzvláště složité dosáhnout. O tom ostatně svědčí opakované revize mezistátních smluv z roku 1989 a roku 2001. Přeformulování cílů organizace vedlo k tomu, že organizace neskončila

stejně jako MCCA (Kouba 2009: 249). Celkově tedy můžeme říci, že se postupně Karibské společenství posouvá od modelu „starého“ regionalismu k tomu „novému“ (Kouba 2009: 246).

2.2 Vlna integrace v 90. letech

Regionalismus v této době úzce souvisí s globalizací, a to zejména v tom smyslu, že udává zrychlené tempo intra-regionální liberalizace obchodu a investic. Právě v kontextu globalizace také došlo k masivnímu nárůstu počtu regionálních obchodních dohod (Girvan 2006: 27). Regionální integrační procesy v těchto letech ve většině případů vycházejí z původních projektů, ale přizpůsobují se zároveň globálnímu dění (Riggirozzi 2010: 3). Začínají se zohledňovat problémy konkrétní doby, jako jsou např. chudoba, obchod s drogami apod. Od primárně hospodářsky motivovaných celních unií se tak začalo přecházet k politicky motivovaným formám integrace, jako je zejména společný trh a měnová unie (Riggirozzi 2010: 6). V následujících dvou podkapitolách představím dvě uskupení, která vznikla právě v této době, tj. v době „nového“ regionalismu.

2.2.1 Středoamerický integrační systém (SICA)

Úspěšný rozvoj integračních uskupení jak v Evropě, tak i v ostatních regionech světa přesvědčil na počátku 90. let přední státníky Kostariky, Guatemaly, Hondurasu, Nikaraguy, Salvadoru a Panamy, aby se sešli s cílem prodiskutovat oživení konceptu integrované Střední Ameriky. Došlo ke shodě a 13. 12. 1991 byla v hlavním městě Hondurasu – Tegucigalpě podepsána zakládající smlouva organizace nesoucí název Středoamerický integrační systém. V roce 2000 se připojilo i Belize a o 14 let později Dominikánská republika.

Se vznikem SICA mělo dojít ke zrodu organizace zajišťující mír, svobodu, demokracii a udržitelný rozvoj regionu. Cílem už tedy nebyla pouze integrace hospodářská, ale nově i sociokulturní či politická. Společně tak

chtěly členské státy dosáhnout udržitelné spolupráce jak v oblasti hospodářské, sociální, kulturní, tak i politické. Jako své hlavní cíle si signatářské státy vytyčily zejména upevnění demokracie a posílení demokratických institucí, především vlády, která měla být volena ve všeobecných, svobodných a tajných volbách. Demokratizace prostředí měla dále přispět k vyřešení konfliktů, které region Střední Ameriky dlouhodobě sužují. Dalšími cíli organizace jsou: společné překonání chudoby, ochrana životního prostředí, podpora udržitelného rozvoje, modernizace nebo výstavba infrastruktury a vymýcení násilí, korupce, terorismu, drog a obchodu se zbraněmi. Celkově mělo dojít ke zlepšení bezpečnosti situace v regionu Střední Ameriky (OAS 2013: 2).

K rozšíření jejich aktivit došlo roku 1992, kdy se členské státy shodly na tom, že dojde k vytvoření Středoamerického soudního dvora, jenž bude mít za cíl dohlížet na implementaci a správnou interpretaci a respektování společného zákona. I když byl tento protokol podepsán všemi tehdy členskými státy, doposud byl ratifikován pouze čtyřmi z nich - Salvadorem, Hondurasem, Nikaraguou a Guatemalou. Kostarika odmítla ratifikovat statut Středoamerického soudního dvora, protože její nejvyšší soud prohlásil tento statut za neústavní vzhledem k tomu, že článek 22 tohoto dokumentu povoluje Středoamerickému soudnímu dvoru řešit spory, vzniklé mezi různými složkami moci v rámci jednotlivých zemí. V oblasti politické integrace tak zůstává Kostarika dlouhodobě poněkud stranou. Aktivně se nezapojuje zejména proto, že si zakládá na svých demokratických hodnotách, a tím se liší od ostatních zemí regionu (O'Keefe 2001).

V roce 1993 se zúčastněné státy sešly v Guatemala City a podepsaly tzv. Protokol z Guatemaly, jenž je ve své podstatě dodatek k Managujské smlouvě² (Kouba 2009: 239). Formálně zde došlo k obnovení úzké

² Managujská smlouva je právní dokument, kterým došlo roku 1960 k formálnímu vzniku Středoamerického společného trhu (MCCA) – viz podkapitulu 2.1.1

hospodářské spolupráce z 60. let 20. století. Z hlediska formy integrace si státy vytyčily cíl, že v průběhu několika následujících let vytvoří jak celní unii, společný trh, tak v neposlední řadě i měnovou unii. Navzdory tomu, že Panama podepsala všechny hlavní protokoly organizace – Protokol z Tegucigalpy i Guatemaly, tyto dokumenty nebyly nikdy Panamou ratifikovány, a proto hraje Panama spíše roli pozorovatele než aktivního účastníka SICA. Důvodem tohoto jednání je pravděpodobně snaha Panamy obchodovat napříč regionem, ale s každým státem za jiných podmínek. K tomu jí slouží primárně bilaterální dohody (OAS nedatováno). Kromě toho, i Kostarika se odhlásila z té části Protokolu z Guatemaly, která se snaží o vytvoření středoamerické měnové unie. (O'Keefe 2001). Důvodem toho je pravděpodobně to, že Kostarika, jako nejbohatší a nejvyspělejší země regionu, má obavy z ohrožení svého sociálního modelu a ztráty suverenity (Kouba 2009: 240).

V regionu došlo k omezení téměř všech tarifních i netarifních překážek. V souvislosti s tím signatářské státy sestavily seznam zboží, které se v rámci společenství pohybuje zcela volně. Toto zboží ale musí být ve všech případech doprovázeno řádně vyplněným osvědčením o původu. Důležitou výjimkou z tohoto pravidla jsou ale stěžejní artikly regionu – káva a cukr. Ty stále při obchodu mezi zúčastněnými státy podléhají proclení při příchodu na trh. Každá země regionu dále ukládá jiné celní sazby i na tyto komodity: ropa, léčiva a automobily. V oblasti obchodu s ostatními státy světa zavedly členské státy SICA společný celní sazebník, kde jsou jednotlivé komodity rozděleny do tří skupin. Tento sazebník je aplikován všemi zúčastněnými státy, s výjimkou Kostariky (O'Keefe 2001).

Roku 1999 byl v reakci na neustálé obchodní spory představen návrh smlouvy řešící obchodní spory v regionu. Středoamerická smlouva pro řešení obchodních sporů vycházela z obdobného projektu organizace MERCOSUR. Toto sdružení volného obchodu zahrnující

5 jihoamerických států poskytuje velmi dobrý příklad pozitivního spojení mezi regionální hospodářskou integrací a bezpečností (Ruiz-Dana – Goldschagg – Claro – Blanco 2007: 25). Na základě účinných mechanismů řešení konfliktů, které aplikuje MERCOSUR, došlo tedy k sepsání návrhu smlouvy o řešení sporů mezi státy Střední Ameriky. Dle této smlouvy se nejprve obě strany mají pokusit vyřešit spor prostřednictvím přímých jednání a konzultací. Pokud tento krok selže, je spor předložen speciálně vytvořenému orgánu - Radě ministrů ekonomické integrace, který je oprávněn využít technickou pomoc externích odborníků. Pokud se ani Rada nedobere řešení, spor je postoupen k tzv. rozhodčímu tribunálu. Všechna rozhodnutí učiněná rozhodčím tribunálem mají být konečná a nedodržení mají vést k odejmutí výhod plynoucích z členství v SICA. Tento návrh ale nebyl schválen (O'Keefe 2001).

Právě odlišný přístup členských zemí k prohlubování integrace způsobuje největší problémy organizace. Jelikož zúčastněné státy nekoordinují svoje cíle v rámci organizace a při jednání na mnohostranných shromážděních, jako je např. WTO, nejsou zajedno, jejich vyjednávací pozice je pak poměrně složitá. To ve svém důsledku vede k tomu, že je pro tuto organizaci poměrně komplikované upevnit svoje místo na mezinárodních trzích (O'Keefe 2001). Mezi další problémy organizace patří nenaplnění cíle demokratizace regionu. O tom ostatně svědčí např. politický převrat v Hondurasu roku 2009. Dalším negativem je, i přes veškeré snahy zúčastněných, prudké zhoršení bezpečnostní situace. Od roku 2015 došlo k masivnímu nárůstu trestné činnosti, který spojujeme především s šířením násilí nebo s obchodem s drogami či zbraněmi. Je zřejmé, že pokud chce organizace naplnit své stanovené cíle, musí tyto problémy nejdříve překonat. K tomu je ale zapotřebí zejména soustředěné úsilí ze strany všech členských států, což bude zejména v případě Nikaraguy a Hondurasu poměrně problém. Tyto státy

totiž přijaté rezoluce ve většině případů neberou vůbec vážně (Mato – Idagu 2015: 444-445).

V současné době je proces regionální integrace Střední Ameriky na rozcestí. I když se organizace může pochlubit několika úspěchy, stále převládají nezdary a doposud nenaplněné cíle. Pokud ale vyzdihneme některé z dosažených výsledků organizace, můžeme říci, že nejúspěšnějším projektem byl intra-regionální program volného obchodu. Poté co došlo k vytvoření nových obchodních toků, zejména průmyslového zboží mezi členskými státy, došlo k celkovému zvýšení konkurenceschopnosti jednotlivých zemí. Hodnota intra-regionálního obchodu činila roku 1991 přibližně 800 milionů dolarů. Roku 1999 už 2,4 miliardy dolarů a od té doby pořád roste. Pokud srovnáme podíly jednotlivých zemí, největší podíl má Guatemala, která je zodpovědná za zhruba jednu třetinu středoamerického obchodu. Salvador a Kostarika jsou na tom podobně, každý z nich má podíl kolem 25 %. Podíl Hondurasu činí 10 % a podíl Nikaraguy pouze 5 %. I přes povzbudivé údaje v oblasti obchodních toků v rámci Střední Ameriky ale nevyvolal program volného obchodu SICA tak významné příležitosti pro světové investory, jako v jiných integračních uskupeních Latinské Ameriky (O'Keefe 2001). Jako další úspěchy můžeme označit i následující: koordinace politik mezi členskými státy při řešení otázek bezpečnosti či životního prostředí, harmonizace vzdělávacího systému, jenž posiluje produkční kapacitu členů, vytvoření Středoamerické agentury cestovního ruchu, která se v zahraničí snaží vytvářet co možná nejlepší obraz Střední Ameriky a Dominikánské republiky jako atraktivních turistických destinací, nebo dosažení společného vnějšího celního sazebníku a téměř úplné celní unie (Mato – Idagu 2015: 443).

2.2.2 Sdružení karibských států (ACS - AEC)

Počátkem 90. let započal na půdě CARICOM dialog ohledně rozšíření spolupráce i do jiných odvětví, než je hospodářství, který vycházel

z trendu tzv. „nového“ regionalismu. V úvahu připadaly zejména dvě možnosti – rozšíření stávající agendy organizace, anebo vytvoření organizace nové (Girvan 2006: 30). Během jednání Karibského společenství bylo rovněž rozhodnuto, že je nutné posílit integrační proces v Karibiku, ale zároveň je nezbytné neomezovat se pouze na karibské ostrovní státy. K následným jednáním tak byly přizvány i státy Střední či Jižní Ameriky, které mají ke Karibskému moři přístup (SELA 2015: 8). Výsledkem těchto diskuzí byl vznik nové organizace - Asociace karibských států.

Zakládající smlouva této organizace byla podepsána 25. 7. 1994 v kolumbijské Cartageně a došlo tak k formálnímu vzniku organizace čítající 25 států - Antigua a Barbuda, Bahamy, Barbados, Belize, Kolumbie, Kostarika, Kuba, Dominika, Dominikánská republika, Salvador, Grenada, Guatemala, Guyana, Haiti, Honduras, Jamajka, Mexiko, Nikaragua, Panama, Svatý Kryštof a Nevis, Svatá Lucie, Svatý Vincenc a Grenadiny, Surinam, Trinidad a Tobago a Venezuela a 7 přidružených území. Konkrétně se jedná se o Arubu, Curacao, Francii (v zastoupení Francouzská Guyana, Svatý Bartoloměj a Svatý Martin), Guadeloupe, Martinik, Svatého Martina a Nizozemské Antily (Saba a Svatý Eustach). Organizace funguje jako fórum pro politický dialog, který umožňuje členům identifikovat oblasti společného zájmu, jež pak mohou být následně společnými silami řešeny. Přidružené státy mohou zasahovat do diskuzí a hlasovat pouze v těch případech, kdy se jich to bezprostředně týká.

Na počátku vzniku si zúčastněné státy vytyčily několik cílů. Prvním a nejdůležitějším z nich je zachování a ochrana Karibského moře. Karibské moře je považováno za dědictví všech národů karibského regionu, které je potřeba chránit, protože je zdrojem finančních prostředků pro všechny státy tohoto regionu. Finance plynoucí jak z turismu, rybolovu či těžby ropy tvoří hlavní část hrubého domácího

produktu zemí regionu. S tím souvisí i další cíl asociace, a to udržitelný rozvoj turismu. Mezi další cíle patří zlepšení ekonomické konkurenceschopnosti regionu jako celku, modernizace infrastruktury a tvorba efektivních ochranných opatření před přírodními katastrofami. Organizace chtěla rovněž docílit vytvoření zóny volného obchodu mezi zúčastněnými státy (ACS - AEC nedatováno). Celkově ale můžeme říci, že asociace reagovala na nový směr vývoje mezinárodního systému.

Když bylo roku 1994 sdružení vytvořeno, intra-regionální obchod činil jen několik málo procent. Tato komplikovaná situace vysvětluje společnou touhu členů ACS - AEC po rozšíření jejich hospodářských vztahů napříč Karibikem s cílem využít geografickou blízkost členských států a podobnosti v jejich úrovni rozvoje (Association of Caribbean States 2014: 63-64). Asociace karibských států posléze odstoupila od svých prvotních plánů a rozhodla se namísto vytvoření zóny volného obchodu zaměřit svou pozornost na aktivní podporu a propagaci dohod mezi členskými zeměmi, a naplnit tak jejich potenciál v rámci regionu. Důvodem toho je pravděpodobně iniciativa USA o vznik Americké zóny volného obchodu, která byla poprvé představena právě roku 1994. Členy této zóny totiž mělo být 24 z 25 členů asociace, a tak se ACS - AEC rozhodla, že vytvoření zóny volného obchodu, která by měla téměř identické členy jako projekt Spojených států amerických, nemá velký smysl. Zajímavé je, že projekt USA na vytvoření Americké zóny volného obchodu ale nikdy nebyl realizován (Girvan 2006: 33-34).

Už na počátku své existence se organizace potýkala rovněž s několika výzvami, které spojujeme zejména se dvěma faktory. Lišilo se vnímání organizace mezi zúčastněnými. Někteří členové asociaci vnímali jako integrační uskupení, jiní pouze jako prostředek mezinárodní spolupráce. Z tohoto důvodu došlo k sepsání úmluvy, která deklaruje, že asociace vznikla primárně za účelem konzultací a kooperace. Další výzvou byly rozsáhlé strukturální rozdíly mezi členskými státy. Odlišnosti mezi

jednotlivými státy, a to zejména v jejich velikostech, ekonomických strukturách nebo vnějších obchodních vztazích, ostatně představují pro organizaci výzvu dodnes (Girvan 2006: 30-31). Tyto rozdíly totiž způsobují potíže při zajišťování politické shody při spolupráci v celé řadě otázek. Na druhou stranu ale můžeme říci, že pokud je mezi členy organizace dosaženo konsenzu, jedná se o trvalá a všemi přijímaná rozhodnutí, která podporují funkční spolupráci v rámci systému ACS - AEC (Girvan 2006: 38).

Ve dnech 30. 11. - 1. 12. 1995 proběhlo první jednání členských států, jehož výsledkem bylo 12 dohod. Mezi nejzásadnější patří Pracovní program ACS a podmínky, které musejí státy splnit, aby se staly přidruženými členy organizace (Association of Caribbean States 2014: 30). Roku 1999 došlo k vytvoření zvláštních výborů, které měly nově do své agendy zařadit širší škálu témat, jako jsou např. přírodní zdroje, zdraví nebo technologie. V roce 2001 byla vydána Deklarace Margarita, která nově definovala priority organizace. Byly vymezeny čtyři priority, a to obchod, udržitelný cestovní ruch, doprava a přírodní katastrofy (Association of Caribbean States 2014: 37-38). Tři z těchto priorit byly implementovány do dnešního dne. 19. 9. 2008 nabyla účinnosti Letecká přepravní smlouva, 6. 11. 2013 nabyla účinnosti Úmluva o udržitelném cestovním ruchu a 14. 3. 2014 konečně Dohoda o regionální spolupráci v případě přírodních katastrof. Všechny tři dokumenty ale zatím nejsou ratifikovány všemi zúčastněnými státy (Association of Caribbean States 2014: 45).

Asociace sdružuje země z území přesahující jeden milion kilometrů čtverečních a desítkami milionů obyvatel. Geografické a demografické charakteristiky jsou jen jedním z aspektů rozmanitosti Karibiku. V tomto regionu rovněž nalezneme velké množství politických systémů. Od komunistických republik, konstitučních a parlamentních monarchií, samostatných republik těch nejrůznějších typů, až po zámořská teritoria

evropských států. V ekonomické sféře rovněž existuje velký rozsah měn (Association of Caribbean States 2014: 50). ACS - AEC musela prokázat velkou flexibilitu, aby dokázala prohloubit spolupráci mezi tak různorodými státy. Organizace ukázala, že téměř vše je možné, stačí pouze dostatek politické vůle. Navzdory obtížím způsobených rozmanitostí jazyků či kultur, anebo asymetrií ve velikostech jednotlivých států, asociace za léta své existence dosáhla významných úspěchů. Jedním z nejzásadnějších je zajisté udržitelný rozvoj turismu, jelikož cestovní ruch v regionu má stále prostor ke zvýšení tržeb. V roce 2012 např. příjmy z cestovního ruchu v Karibiku činily 40,65 miliard dolarů, což představovalo 4,7 % celkových celosvětových tržeb z turismu (Association of Caribbean States 2014: 99). Dalším úspěchem byl výše zmíněný podpis všeobecné dohody o regionální spolupráci v případě přírodních katastrof, nebo neustálé snižování překážek obchodu mezi zúčastněnými státy. Asociaci pro karibské státy tak můžeme považovat za přirozený most mezi hospodářskou integrací a kooperací i v jiných oblastech. V Karibiku nenajdeme žádný stát, který by se integraci bránil. Všechny země, bez rozdílu režimu, vyslovují projektu integrace velkou podporu (SELA 2015: 29-30).

3 Komparace jednotlivých vln integrace

Integrační procesy v regionu Střední Ameriky a Karibiku přímo vycházely z modelů „starého“ a „nového“ regionalismu. Z tohoto důvodu se mezi jednotlivými vlnami nachází několik odlišností. V následující podkapitole proto budu porovnávat integrační procesy v 60. a 90. letech 20. století, a to v obou dílčích oblastech. Jako komparační kritéria budu používat následující – počet členů, cíle, forma a hloubka integrace.

Hned počátkem 60. let došlo ve Střední Americe ke vzniku Středoamerického společného trhu. Organizace čítající pět států si za svůj hlavní cíl vytyčila vytvoření zóny volného obchodu a později i celní unii. V prvních letech existence organizace relativně dobře fungovala. Některými teoretiky byl dokonce MCCA označován za nejúspěšnější integrační uskupení mezi zeměmi s nízkými příjmy (Wionczek 1968: 237). Tento vývoj byl ale přerušen v důsledku konfliktů mezi členskými státy. Integrační snahy byly obnoveny až v 90. letech. Roku 1991 došlo ke vzniku Středoamerického integračního systému. V současné době má organizace osm členů. Jedná se o původní členy Středoamerického společného trhu a nově připojené státy – Belize, Dominikánskou republiku a Panamu. Organizace navázala na činnost Středoamerického trhu, ale zároveň si stanovila i nové, ne primárně hospodářské, cíle. Z hlediska formy integrace je cílem uskupení měnová unie.

Pokud srovnáme tyto dvě vlny integrace v regionu Střední Ameriky, dojdeme k závěru, že počet členů narostl z pěti na osm členů. Toto může souviset se snahou organizace rozšířit svoji jak regionální, tak mezinárodní působnost. Cíle, které si vytyčila SICA, sice ve svém základu navazují na předchozí pokus integrace - MCCA, ale jdou mnohem dál. Můžeme tak říci, že Středoamerický integrační systém představuje zcela nový typ integrace, přímo vycházející z „nového“ regionalismu. Řeší totiž mnohem širší spektrum otázek. Když porovnáme dosažené cíle jednotlivých organizací, zjistíme, že Středoamerický

společný trh dosáhl z velké části všech svých vytyčených cílů. V relativně krátké době se mu podařilo vytvořit funkční celní unii, čímž došlo ke zvýšení intra-regionálního obchodu. Rovněž došlo ke zlepšení infrastruktury, telekomunikace nebo vzniku specializovaných agentur, které se soustředily na rozvoj konkrétních odvětví ve společnosti. V důsledku všech těchto změn se stal region rovněž velmi populární pro zahraniční investory. Problémy nastaly až v souvislosti s konflikty, které v regionu proběhly. V jejich důsledku byl de facto celý proces regionální integrace v rámci regionu zastaven. Právě předcházení takovýmto problémům byl jeden z hlavních cílů nově vzniklé organizace v roce 1991.

Můžeme tak říci, že se Středoamerický integrační systém snažil poučit z chyb svých předchůdců. Naplnění tohoto cíle organizace ale selhalo stejně jako v předchozím případě. SICA se stále i přes veškeré snahy demokratizovat region Střední Ameriky nedaří zajistit bezpečnost v regionu. Nenaplněný cíl řešení problémů a zajištění bezpečnosti tak mají obě organizace společný. Dalším společným aspektem obou integračních vln je navýšení intra-regionálního obchodu. Středoamerickému integračnímu systému se rovněž podařilo zvýšit tok financí mezi členskými státy, a navýšit tak jejich konkurenceschopnost.

I když Středoamerický společný trh nese už ve svém názvu slovo společný trh, cílová forma organizace byla „pouze“ celní unie. SICA má větší ambice, tj. vytvoření měnové unie. Středoamerický integrační systém se tak rozhodl ještě prohloubit proces integrace v regionu Střední Ameriky. Vytvoření měnové unie ale není reálné v horizontu několika následujících let. Zatím organizace dosáhla vytvoření téměř úplné celní unie, stejně jako v případě Středoamerického společného trhu. Dalším krokem je tedy vytvoření společného trhu, který bude v těchto podmínkách poměrně složité zrealizovat. Vytvoření společného trhu totiž nezahrnuje pouze administrativní změny, ale obnáší i udělení celé řady svobod jejich obyvatelům apod. Pokud tedy porovnáme dosaženou

hloubku integrace v jednotlivých vlnách, můžeme říci, že ke změnám v hloubce integrace zatím nedošlo.

Integrační proces v Karibiku se začal rozvíjet počátkem 70. let 20. století. Roku 1973 došlo ke vzniku Karibského společenství, které má dnes 15 členů. Organizace vznikla primárně z důvodů prohloubení ekonomické spolupráce. Z hlediska formy integrace je cílem společenství společný trh. V 90. letech došlo na půdě CARICOM k jednáním, jejichž výsledkem byl vznik nové organizace, která rozšířila pole své působnosti. Opět tak vycházela z modelu tzv. „nového“ regionalismu. Členskými státy Sdružení karibských států se stalo 14 z 15 členů Karibského společenství, další 2 ostrovní státy Karibiku – Kuba a Dominikánská republika a 9 států kontinentální Ameriky. Organizace nevznikla primárně z ekonomických důvodů. Vznik asociace byl podmíněn primárně snahou členských států o zvýšení bezpečnosti v regionu. Cílovou formou integrace byla „pouze“ zóna volného obchodu.

Když srovnáme obě vlny integrace v Karibiku, dojdeme k následujícím výsledkům. Počet členů narostl z 15 na 25, přičemž ACS - AEC zahrnuje všechny členy CARICOM, a to pouze s jedinou výjimkou, kterou je zámořské území Velké Británie – Montserrat. Organizace se tak neomezuje primárně na karibské ostrovní státy, jak tomu bylo v předchozí etapě, což považuji za obrovský posun. Čím větší provázanost, tím se snižuje potencionální vznik konfliktů. Rovněž po odstranění obchodních bariér v rámci organizace dochází k vytvoření většího odbytiště pro výrobky z jednotlivých států za výrazně výhodnějších podmínek.

Se vznikem Sdružení karibských států byla vytvořena organizace, jejímž primárním cílem není pouze kooperace v ekonomické oblasti. Asociace se nyní nově soustředí i na politicko-bezpečnostní témata, jako jsou šíření násilí, prodej drog či zbraní, anebo prevenci přírodních katastrof. Z hlediska naplňování svých cílů je ACS - AEC poměrně úspěšným uskupením. Organizaci se podařilo zajistit udržitelný rozvoj turismu

v regionu nebo také sepsání Dohody o regionální pomoci v případě přírodních katastrof. Nepopíratelným úspěchem je i neustálé snižování obchodních bariér, čímž dochází ke zvyšování obchodu. Tento aspekt je ostatně společný pro obě vlny integrace v regionu. Karibské společenství rovněž dosáhlo výrazných úspěchů v rámci zvýšení obchodu. Celkově ale můžeme říci, že cíle jednotlivých organizací nemají mnoho společného. Výjimku tvoří právě výše zmíněná snaha o zvýšení obchodu a také společná snaha o zlepšení vztahů v rámci širší oblasti, než je Karibik. Obě organizace se pokouší prohlubovat vztahy napříč celou Latinskou Amerikou. CARICOM se dále soustředí spíše na ekonomické otázky, i když v posledních letech je zjevný posun od modelu „starého“ regionalismu, koncentrujícího se na hospodářství, k modelu regionalismu „nového“. Tento posun v rámci agendy zapříčiňuje jisté přiblížení ke Sdružení karibských států. Karibské společenství se totiž začíná zajímat i otázky nezaměstnanosti apod.

Pokud srovnáme vytyčené cílové formy obou organizací, zjistíme, že v druhé etapě paradoxně nedochází ke snaze prohloubit stávající spolupráci v regionu. Cílová forma integračního uskupení Sdružení karibských států je nižší než v případě Karibského sdružení. Toto může souviset právě s tím, že cíle organizace se už netýkají primárně hospodářské oblasti, a tak není prohloubení integrace nezbytné.

4 Perspektivy budoucí spolupráce

Regionální integrace v celé Latinské Americe má své specifické vlastnosti. To se projevuje zejména ve dvou ohledech. Prvním aspektem je značný rozptyl. Existuje téměř 20 mezivládních organizací regionální spolupráce mezi 33 zeměmi. Tyto organizace se liší strukturální formou, zásadami, cíli i počty členů. Druhým aspektem je průnik. Mnohé země jsou členy dvou či více integračních uskupení (Hui 2014). V této souvislosti si každá latinskoamerická země může zvolit kombinaci regionálních organizací a struktur spolupráce, která nejlépe vyhovují jejím zájmům (Nolte 2014: 4). Stále ale můžeme říci, že existuje ještě velký potenciál do budoucna (SELA 2016 26).

Sub-regionální programy ve Střední Americe a Karibiku byly vždy prezentovány jako kroky na cestě ke konečnému cíli, kterým je Latinskoamerický společný trh (Best 1993: 2-3). Dnes ale právě existence velkého množství menších organizací představuje nesporný nedostatek soudržnosti celkové integrace Latinské Ameriky. I když se současná velmi rozmanitá integrační uskupení v regionu snaží dosáhnout vyváženosti, vytváří návrhy a možnosti, a tím podněcují debatu o možné další budoucí spolupráci, zatím se jim to moc nedaří (OAS 2003: 8). Zcela jistě ale můžeme konstatovat, že tento proces bude hrát v budoucnu velkou roli, protože během této doby dochází k definici cílů, rámců a koordinaci celého budoucího procesu integrace.

Integrační projekty v regionu Střední Ameriky a Karibiku ve značné míře projevily v průběhu 21. století snahu, o co možná největší omezení vlivu USA v této oblasti. Na třetím summitu Hospodářské komise pro Latinskou Ameriku a Karibik roku 2015, byl tento požadavek dokonce formulován veřejně. Latinská Amerika a Karibik zde vyzvaly USA k ukončení jejich vměšování v zemích regionu. Dále vyzvaly mezinárodní společenství, ať respektují zásady národní suverenity států a nezasahují tak, přímo či nepřímo, do jejich vnitřních záležitostí (Guyana Chronicle 2016).

V posledních letech dochází rovněž k tomu, že idea integrované Latinské Ameriky ustupuje poněkud do pozadí. Díky iniciativám jednotlivých států regionu došlo k výrazné transformaci v oblasti integračních procesů. Právě měnící se domácí politika pomohla vzniku alternativních institucionálních struktur a projektů spolupráce. Došlo tedy k posílení a rozšíření institucí pro regionální koordinaci, a tak i k upřednostnění sub-regionálních integračních projektů před těmi celoregionálními. Ty totiž přesněji zrcadlí své vnitropolitické požadavky a potřeby (Bertucci 2015).

Nyní je třeba vybrat vyhovující směr politiky, který nasměruje region Střední Ameriky a Karibiku správným směrem. Právě prostřednictvím předvídavosti a propracovaných strategií by region mohl posílit svou pozici v mezinárodním systému. Region Střední Ameriky a Karibiku by tak měl maximalizovat své přednosti, a tím zlepšit své postavení v dnešním neustále se vyvíjejícím světě. Cesta vpřed je postavena primárně na politickém dialogu (Bertucci 2015).

Závěr

Cílem předkládané práce bylo analyzovat vývoj integračních uskupení v regionu Střední Ameriky a Karibiku, a to od 60. let 20. století po současnost. Dílčím cílem práce byla komparace jednotlivých vln integrace, které můžeme v regionu vyzorovat. Za účelem naplnění výše zmíněného cíle byla práce rozčleněna do dvou částí. První část sloužila jako teoretický rámec celé práce. Tato část vycházela z teorie regionalismu. V první podkapitole této části byly představeny základní pojmy související s daným tématem, jako jsou např. region, regionalizace, regionalismus či regionální integrace. Následující podkapitola se věnovala popisu vývoje samotné teorie regionalismu, a to na pozadí jejích tří vývojových etap. Jak jsem již zmínila v průběhu textu, roku 1993 došlo k zásadnímu posunu v oblasti terminologie. První dvě etapy začaly být souhrnně označovány jako regionalismus „starý“ a etapa třetí, právě v důsledku mnoha odlišností, začala být označována jako regionalismu „nový“. V poslední podkapitole teoretické části jsem se proto věnovala charakteristickým znakům „starého“ a „nového“ regionalismu. Rovněž jsem představila několik faktorů, které umožnily nástup regionalismu „nového“, který zásadně transformoval podobu regionální integrace. S nástupem této vlny začala být zohledňována i zcela nová témata, došlo k masivnímu nárůstu v počtu uzavřených obchodních dohod apod. Pozorujeme tedy několik aspektů, které ve svém důsledku zapříčinily zásadní posun v rámci regionalismu.

V této podkapitole jsem rovněž odpověděla na první výzkumnou otázku, kterou si v předkládané práci kladu - *Jaké byly příčiny posunu od integrace ekonomické k integraci politicko-bezpečnostní?*

Hlavní příčinou posunu od integrace ekonomické k integraci politicko-bezpečností byla zajiště transformace mezinárodního systému na konci 80. let 20. století. Přejít k multipolárnímu uspořádání společně s procesem globalizace, dohromady zapříčinily to, že se na

scénu dostala i jiná než ekonomická témata, a došlo tak k posunu integrace z dříve dominantního ekonomického sektoru i do sektorů jiných – především politického.

Nejzásadnější částí předkládané práce je ale část druhá. V té analyzuji vývoj integračních uskupení v regionu Střední Ameriky a Karibiku. Počátek výzkumného období jsem zasadila do 60. let 20. století. Od té doby ale vzniklo velké množství integračních projektů napříč regionem, což je důvod, proč jsem byla nucena vybrat jen některá z nich. Zvolila jsem čtyři, a to ta, která dle mého názoru nejlépe reflektují integrační osy, které můžeme v regionu vyzorovat. Konkrétně jsem se tedy věnovala Středoamerickému společnému trhu (MCCA), Karibskému společenství (CARICOM), Středoamerickému integračnímu systému (SICA) a Sdružení karibských států (ACS - AEC).

Středoamerický společný trh byl v prvních letech své existence, tj. v 60. letech, považován za jeden z neúspěšnějších integračních projektů mezi státy s nízkými příjmy. Až konflikty mezi členskými zeměmi společně s vnějšími vlivy, zapříčinily rozpad tohoto ambiciózního projektu poměrně v krátkém časovém horizontu. Už v této době se tedy projevilo to, že úspěšný integrační projekt v tomto regionu musí být postaven na politickém dialogu, který bude založen na vzájemném konsenzu.

Karibské společenství procházelo v prvních letech své existence těžkými časy. Vnější vlivy i vnitrostátní konflikty, které ostatně zapříčinily zánik projektu Středoamerického společného trhu, od počátku vzniku organizace poměrně komplikovaly i situaci v Karibiku. Regionální integrační proces do konce 80. let nedosahoval velkých úspěchů. Až když počátkem 90. let rozšířila organizace svou agendu i o nová témata, což zcela zřejmě vycházelo z trendu tzv. „nového“ regionalismu, začala tak pomalu svých cílů dosahovat. Přeformulování cílů tak zajistilo organizaci lepší budoucnost.

Iniciativa pro vznik Středoamerického integračního uskupení se zrodila počátkem 90. let, a to zejména ve snaze oživit projekt středoamerické integrace. Při formulování svých cílů už organizace vycházela z trendu „nového“ regionalismu, a proto jako své priority označila primárně svobodu, mír a demokracii v regionu Střední Ameriky, a ne už pouze ekonomickou spolupráci. Naplňování těchto cílů je ale poměrně komplikované, a to zejména v důsledku velmi častých konfliktů v regionu. Tento problém už víceméně vedl k ukončení předchozích snah o integraci v této oblasti, a tak by se členské státy měly více snažit o nalezení všemi přijímaného kompromisu, jinak dle mého názoru organizaci čeká obdobný osud jako Středoamerický společný trh.

Se vznikem Sdružení karibských států došlo v oblasti integrace v Karibiku k výraznému posunu. Nově totiž byly do struktury organizace začleněny i státy ležící jak ve Střední, tak i v Jižní Americe. Asociace už se tolik nesoustředila na ekonomickou spolupráci, ale zejména na řešení současných problémů, které region sužují. Z hlediska naplňování svých cílů se z výše zmíněných organizací jedná o nejúspěšnější integrační projekt.

Pokud chceme vyvodit nějaký závěr, můžeme říci, že Střední Ameriku trápí dlouhodobý problém, a to komplikované vztahy v regionu. Pokud skutečně nedojde k demokratizaci regionu, bude naplňování cílů Středoamerického integračního systému velmi těžké. Karibské státy se tohoto problému poměrně úspěšně zbavily, a proto tak mají z hlediska naplňování svých cílů integrační procesy probíhající v této oblasti mnohem větší úspěšnost. Dále můžeme říci, že hlavní rozdíly mezi jednotlivými integracemi ve Střední Americe a Karibiku plynou především z odlišného zaměření jednotlivých organizací. Střední Amerika se přece jen více soustředí na hospodářskou spolupráci, zatímco Karibik upřednostňuje budování demokracie, podporu turismu apod.

V této kapitole jsem tedy odpověděla na druhou mnou kladenou výzkumnou otázku - *V jakých oblastech členské státy (v konkrétních vlnách procesu integrace) nejčastěji prohlubují vzájemnou spolupráci?*

Pokud se podíváme na region Střední Ameriky v 60. - 70. letech, jednalo se primárně o ekonomickou spolupráci. Cílem bylo vytvoření funkční celní unie. Odstranění obchodních bariér mělo přispět ke zvýšení konkurenceschopnosti jednotlivých členských států. V Karibiku docházelo ve stejné době k obdobným snahám. CARICOM vznikl rovněž primárně ve snaze posílit ekonomické vazby mezi zúčastněnými státy.

V 90. letech došlo právě v důsledku rozmachu trendu tzv. „nového“ regionalismu, k rozšíření cílů jednotlivých organizací. Primárními cíli SICA bylo dosáhnout míru, svobody, demokracie a udržitelného rozvoje. ACS – AEC označilo jako svůj hlavní cíl ochranu Karibského moře nebo udržitelný turismus. V obou případech tak prvek hospodářské spolupráce ustupuje poněkud do pozadí.

V analytické části předkládané práce jsem se rovněž věnovala komparaci jednotlivých vln integrace v obou regionech. Jako komparační kritéria jsem si zvolila následující: počet členů, cíle, formu a hloubku integrace. V regionu Střední Ameriky došlo ke zvýšení počtu členů jednotlivých organizací z pěti na osm. Zde je patrná snaha o větší provázanost napříč regionem. Je známým faktem, že komplexní vzájemná závislost snižuje rizika konfliktů, a to je ostatně jeden z hlavních problémů regionu, který je třeba vyřešit. Z hlediska cílů došlo rovněž k posunu, a proto SICA vzniklá právě počátkem 90. let zařadila v důsledku transformace v rámci chápání regionalismu, do své agendy i témata, jako je mír či demokracie, zatímco Středoamerický společný trh se soustředil primárně na ekonomickou spolupráci. Pokud srovnáme cílové formy integrace, můžeme říci, že MCCA byl značně úspěšnější v naplňování tohoto cíle, protože se organizaci během poměrně krátké doby podařilo zřídit cílenou formu, tj. funkční celní unii. To ale nemůžeme říci o Středoamerickém

integračním systému. Cílem organizace je totiž vytvoření měnové unie, která ale doposud nevznikla. V druhé etapě integrace je tak plánováno prohloubení spolupráce ve srovnání s etapou předchozí.

V karibském regionu došlo rovněž ke zvýšení počtu členů, a to z 15 na 25. Jak už jsem zmínila výše, iniciativu organizace neomezovat se pouze na karibské ostrovní státy považuji za významný posun v oblasti regionální integrace. Větší provázanost napříč regionem vzájemným vztahům dle mého názoru jen prospěje. V oblasti vytyčených cílů nemají obě organizace mnoho společného. Výjimkou je pouze společná snaha o prohloubení vztahů napříč regionem Latinské Ameriky a s tím související zvýšení obchodu. Oproti regionu Střední Ameriky zde nedochází k touze prohloubit integrační proces. Cílová forma Sdružení karibských států je totiž nižší než v případě Karibského společenství. Jedná se „pouze“ o zónu volného obchodu. Cílem CARICOM je oproti tomu vytvoření společného trhu.

V poslední kapitole analytické části práce jsem se věnovala perspektivám budoucí spolupráce. Sub-regionální projekty ve Střední Americe a Karibiku byly už od svého počátku prezentovány jako kroky na cestě ke konečnému cíl, tj. integrované Latinské Americe. V posledních letech ale tato idea ustupuje poněkud do pozadí. Jsou upřednostňovány sub-regionální integrační projekty, které mnohem lépe zrcadlí potřeby jednotlivých členských států. Stále ale můžeme říci, že uskupení ve zmíněném regionu čelí pořád velkému množství výzev, a tak si myslím, že nejlepší variantou bude, pokud se členské státy budou soustředit na překonání problémů mezi nimi samotnými, a tím dozajista dosáhnou zvýšení potenciálu regionu jako celku. Toto platí zejména pro Střední Ameriku, která by se měla snažit překonat negativní důsledky globalizace, které v regionu umožnily šíření drog apod., a rovněž prodiskutovat změny ve financování celého projektu integrace, které není dostatečné. K tomu aby projekt integrace úspěšně fungoval, je nezbytná

intenzivní spolupráce, které bude nejlépe dosaženo prostřednictvím politického dialogu na regionální úrovni.

Závěrem bych chtěla říci, že regionální integrační uskupení, nacházející se právě ve zmiňovaném regionu, jsou poměrně ambiciózní projekty. Pokud dosáhnou naplnění svých vytyčených cílů, tak věřím, že dokážou vyjít ze stínu Severní a Jižní Ameriky.

Seznam použitých zdrojů

ACS - AEC (nedatováno). *About the ACS* (<http://www.acs-aec.org/index.php?q=about-the-accs>, 17. 3. 2017).

Association of Caribbean States (2014). *Association of Caribbean States 1994 – 2014* (http://www.acs-aec.org/sites/default/files/english_ebook_acs_20_low_res.pdf, 20. 3. 2017), s. 1-124.

Bertucci, Mariano E. (2015). Latin America's New Era of Regionalism. *Americas Quarterly* (<http://www.americasquarterly.org/content/latin-americas-new-era-regionalism>, 22. 3. 2017).

Best, Edward (1993). Integration Challenges in Latin America. *EIPA* 2 (2), s. 1-6.

Byron, Jessica (2014). Developmental Regionalism in Crisis? Rethinking CARICOM, Deepening Relations with Latin America. *Caribbean Journal of International Relations & Diplomacy* 2 (4), s. 23-50.

Cabada, Ladislav (2002). Německo-československé vztahy na přelomu 20. a 30. let. *Mezinárodní vztahy* 37 (1), s. 73-77.

Cihelková, Eva a kol. (2007). *Nový regionalismus – teorie a případová studie (Evropská unie)* (Praha: C. H. Beck).

Cihelková, Eva a kol. (2009). *Světová ekonomika. Obecné trendy rozvoje* (Praha: C. H. Beck).

Fuchs, Deike – Straubhaar, Thomas (2003). Economic Integration in the Caribbean: The development towards a common labour market. *Researchgate.net*. 29. 7. 2015 (https://www.researchgate.net/publication/237238027_Economic_Integration_in_the_Caribbean_The_development_towards_a_common_labour_market, 15. 3. 2017), s. 1-92.

Girvan, Norman (2006). *Cooperation in the Greater Caribbean: The Role of the Association of Caribbean States* (Kingston: Ian Randle Publications).

Guyana Chronicle (2016). *CELAC summit to tackle poverty, inequalities* (<https://guyanachronicle.com/2016/01/14/celac-summit-to-tackle-poverty-inequalities>, 10. 4. 2017).

Hosny, Amr S. (2013). Theories of Economic Integration: A Survey of the Economic and Political Literature. *International Journal of Economy, Management and Social Sciences* 2 (5), s. 133-155.

Hui, Zhao (2014). Regional Cooperation of Latin America and Strategic Choice of Sino-Latin American Cooperation. *China International Studies*. 21. 11. 2014 (http://www.ciis.org.cn/english/2014-11/21/content_7388255.htm, 23. 3. 2017).

Investopedia (nedatováno). *Caribbean Free Trade Association (CARIFTA)* (<http://www.investopedia.com/terms/c/caribbean-free-trade-association-carifta.asp>, 19. 3. 2017).

Irvin, George (1988). ECLAC and the Political Economy of the Central American Common Market. *Latin American Research Review* 23 (3), s. 7-29.

Jones, Peter (2003). The Caribbean Community (CARICOM): origins, achievements, the future. *Economic Development Institute* 2, s. 1-72.

Keating, Michael (2011). Regions and regionalism. *Regions & Cohesion* 1 (1), s. 4-7.

Knes, Michael (nedatováno). Central American Common Market (CACM). *Reference for Business*. (<http://www.referenceforbusiness.com/encyclopedia/Ca-Clo/Central-American-Common-Market-CACM.html>, 15. 3. 2017).

Kouba, Karel (2009). Integrační procesy ve Střední Americe a Karibiku. In: Waisová, Šárka a kol., *Regionální integrační procesy* (Plzeň: Aleš Čeněk), s. 229-250.

Kratochvíl, Petr – Waisová, Šárka (2009). Teorie regionálních integračních procesů. In: Waisová, Šárka a kol., *Regionální integrační procesy* (Plzeň: Aleš Čeněk), s. 35-72.

Kunešová, Hana – Cihelková, Eva a kol. (2006). *Světová ekonomika - nové jevy a perspektivy* (Praha: C. H. Beck).

Marinov, Eduard (2015). Economic determinants of regional integration in developing countries. *International Journal of Business and Management* 3 (3), s. 22-39.

Mato, Kabir – Idagu, Adie E. (2015). The Central American Integration System (SICA): a review of major problems and prospects. *International Journal of Multidisciplinary Research and Modern Education* 1 (1), s. 441-445.

Mirus, Rolf – Rylska, Nataliya (nedatováno). Economic integration: Free trade areas vs. Customs unions. *Western Centre for Economic Research*. (<https://www.ualberta.ca/business/Centres/WCER/Publications/Other/~media/business/Centres/WCER/Documents/Publications/OtherPublications/NAFTA/NAFTArylska.ashx>, 8. 3. 2017), s. 1-18.

Nolte, Detlef (2014). Latin America's New Regional Architecture: a cooperative or segmented regional governance complex?. *Robert Schuman Centre for Advanced Studies* (http://cadmus.eui.eu/bitstream/handle/1814/32595/RSCAS_2014_89.pdf?sequence=1&isAllowed=y, 23. 3. 2017), s. 1-26.

O'Keefe, Thomas A. (2001). The Central American Integration System (S.I.C.A.) At The Dawn Of A New Century: Will The Central American

Isthmus Finally Be Able To Achieve Economic And Political Unity?. *Florida Journal of International Law* 13 (3).

OAS (2003). *Central America Integration: What's next?* (http://www.sice.oas.org/TPD/CACM_EU/Studies/integen1203_e.pdf, 22. 3. 2017), s. 1-101.

OAS (2013). *Sistema de Integración Centroamericana* (http://www.oas.org/en/ser/dia/institutional_relations/documents/profile-%20sica%2004-12-2013.pdf, 17. 3. 2017).

Riggirozzi, Pía (2010). Region, Regionness and Regionalism in Latin America: Towards a New Synthesis. *Red LATN* (<http://www19.iadb.org/intal/intalcdi/PE/2012/10382.pdf>, 17. 3. 2017), s. 1-17.

Ruiz-Dana, A. – Goldschagg, P. – Claro, E. – Blanco, H. (2007). Regional Integration, Trade and Conflict in Latin America. *International Institute for Sustainable Development* (https://www.iisd.org/pdf/2007/tas_rta_latin_america.pdf, 8. 4. 2017), s. 1-48.

Řehák, Vilém (2009). Nový regionalismus: proces a teorie, *Medzinárodné vzťahy* 7 (2), s. 7-20.

SELA (2015). *Evolution of the Association of Caribbean States (ACS)* (http://www.sela.org/media/268462/evolution_of_the_association_of_caribbean_states_-_acs.pdf, 18. 3. 2017), s. 1-44.

SELA (2016). *Assessment of the economic and cooperation relations between Central America, the Caribbean and Mexico* (<http://www.sela.org/media/2088550/dt-4-relaciones-centroamerica-caribe-y-mexico-ing.pdf>, 23. 3. 2017), s. 1-86.

Söderbaum, Frederik (2009). Comparative Regional Integration and Regionalism. In: Landman, Todd – Robinson, Neil eds., *The SAGE Handbook of Comparative Politics* (Londýn: Sage Publications Ltd), s. 477-496.

Taqwadin, Danil A. (nedatováno). Regionalism and Regionalization. *Academia.edu*.

(https://www.academia.edu/5522035/Regionalism_and_Regionalization, 6. 3. 2017).

Telò, Mario (2014). Introduction: Globalization, New Regionalism and the Role of the European Union. In: Telò, Mario eds., *European Union and New Regionalism - Competing Regionalism and Global Governance in a Post-Hegemonic Era* (Farnham: Ashgate), s. 20-34.

Waisová, Šárka (2002). Nové formy regionální spolupráce v jihovýchodní Evropě. Určující faktory, problémy a perspektivy. *Politologický časopis* 9 (2), s. 215-233.

Wionczek, Miguel S. (1968). The Central American Common Market. *Weltarchiv* 3 (8), s. 237-240.

World Bank (2006). *Assessing the Impact of Higher Oil Prices in Latin America*

(<http://siteresources.worldbank.org/INTLAC/Resources/LCR0Oil0Report0Final.pdf>, 10. 4. 2017), s. 1-118.

Abstract

The aim of this thesis is to analyse integration processes in Central America and the Caribbean from the 60's to the present. The sub-aim of the thesis is to compare two waves of integration in the 60's and the 90's which we can observe in this region. I have chosen 4 organisations: each wave has its representative from Central America and also from the Caribbean.

The bachelor thesis is divided into 2 major parts. The first one – theoretical, presents the theory of regionalism. The second part of the thesis is analytical and it is divided into 3 chapters. The first chapter – Integration processes in Central America and the Caribbean – presents development of the 4 organisations I have chosen – The Central American Common Market, The Caribbean Community, The Central American Integration System and the Association of Caribbean States. In the next chapter I compare the waves of integration. More specifically I compare the organisations from each wave. The last chapter of the analytical part of the thesis is dedicated to the prospects of future cooperation in the region.

Based on the research, I would like to say that integration projects in the aforementioned region are ambitious projects which unfortunately still have quite big problems, especially these in Central America. If they can deal with these problems, I believe that they will come out of the shadow of North and South America.